

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT POLITIKAI LAPJA

A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KOZLÖNYE.

Megjelen hetenkint kétszer: osztoritőken és vasárnap.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági egyleti tagok egész évre 8 K, t. nitók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér.

Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér so a. K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári osek- és kléring 10.489. szám

Harcra készen.

Budapest, 1909. szeptember 11.

(T. D.) A politika ismét elfoglalta domináló szerepét az ujságok hasábjain. Máskor is előtérben állott mindig a politika nálunk, — par excellence politizáló nemzet vagyunk — mégis most a rendesnél is nagyobb mértékben foglalkoztatja az embereket a politika. A mostani nehéz viszonyok mellett természetes, hogy mindenki különös érdeklődéssel kíséri a politika fejleményeit és nagy várakozással tekint a jövő eseményei elő.

Tagadhatatlan, hogy a mostani helyzet nagyon súlyos és a legnagyobb államférfiúi bölcsességre, körültekintésre, higgadságra van szükség, hogy elkerülhessük az esetleges komoly válságot, a mely most fenyeget minket. A király és a nemzet, precízebben a nemzet tulnyomó többsége egymással ellentétbe került. A függetlenségi párt 1911-ben fel akarja állítani az önálló bankot, a király pedig — noha elismeri a nemzetnek ehhez való törvényes jogát — nem látja ezt az időpontot erre alkalmasnak. Ha ezt a két ellentétes álláspontot nem lehet valahogy kiegyeztetni, akkor megint egy küzdelemmel izgalommal teljes korszak köszönt ránk, amely szomorú kihatásában ismét évekre megbénítja az országot fejlődésében.

Mégis — őszintén megvallva — bizonyos optimisztikus reménykedéssel nézünk a krízis kimenetele elé. A korona, amikor az önálló bank felállításához nem adta beleegyezését, illetőleg amikor kijelentette, hogy nem bizhatja a kormányt olyanokra, akik programjukban az önálló banknak sürgős felállítását vallják, nem helyezkedett mereven szembe a függetlenségi párttal, mint a parlament többségének ezen kívánságával, csak arra utalt, hogy az időpontot nem látja erre alkalmasnak. Más tehát mostan a helyzet, mint volt például a katonai kérdésekben, amikor ő felsége felségjogaira hivatkozott. Vagyis, ha a felséget meg tudjuk győzni arról, hogy a mostani időpont igenis alkalmas az önálló bank felállítására és ha sikerül az ő atyai aggodalmait eloszlatni, hogy a bank kettéválasztása nem fog Magyarországra semmiféle megrázkódtatással járni, akkor nincs kétség benne, hogy a felség meg fogja adni hozzájárulását. Másfelől az önálló

bank felállítását halaszthatatlan szükség hirdeti. Ha a közös bank szabadalmát nem hosszabbítjuk meg, — amire teljes jogunk van — akkor Magyarországon teljes pénzügyi anarchia köszönt be, ami teljességgel abszurd állapot és aminek nem szabad bekövetkeznie.

Más tekintetek is biztatnak avval, hogy sikerül a krízist békésen, a nemzet nagy többsége kívánságának honorálásával megoldanunk. A Fejérváry féle abszolutizmus teljes kudarca után nem hiszünk, hogy végső esetben újból alkotmányellenes kísérletekkel próbálkoznának meg. A függetlenségi pártot többségi pozíciójáról semmiféle erőszakos vállalkozással nem lehet lezoritani és bizonyos az, ha ismételt választásokkal erőltetnék a dolgot, a függetlenségi párt még hatalmasabban megerősödve kerülne be a parlamentbe. Azután meg minden alkotmányellenes kísérlet már csak azért is sikertelen maradna, mert az ország valamennyi politikai pártját tömörítene az alkotmány védelmében és azok a pártok, amelyeket mostan a bank kérdésében ellentétek választanak el egymástól, újból egy táborba sorakoznának az erőszakkal szemben.

Alkotmányválság előtt állunk, ha nem tudunk valamely békés megoldásra jutni és épen ez adja meg a bankkérdésnek eredeti keretein tulnövő fontosságát, épen ez teszi a mostani politikai krízist különösen súlyossá. Mi azonban nem hiszünk az alkotmányválság komoly lehetőségében, mert bizunk igazunkban, bizunk királyunk alkotmánytisztletében. Nem hiszünk, hogy épen most, amikor az annexió támasztotta bonyodalmak után különös gondot kell arra fordítani, hogy a külföld előtt, mint szilárd, hatalmas monarchia jelenjünk meg, belső válságot, nehéz bonyodalmakat idézzenek fel nálunk, ami a monarchia gyengeségét, erőinek megoszlását hirdetné mindenfelé. A monarchia érdeke is parancsolja, hogy az ország gazdasági fejlődésének szabad utat engedjenek, de parancsolja azt is, hogy óvakodva kerüljenek minden oly próbálkozást, amely súlyos válságba sodorná a monarchia egyik államát.

Kormányférfiaink sűrű tanácskozásokat folytatnak egymással, hogy kölcsönösen tisztázzák a krízis megoldására vonatkozó terveiket. A politika nyáron át ugyan békén szendergett, de a vezető politikusok azért ép oly

tevékenyen munkálkodtak — sőt még inkább — mint máskor. Ezeknek a tanácskozásoknak eredményeiről, az államférfiak ötleteiről, terveiről most még semmi bizonyosat nem tudunk. De tudjuk azt, hogy csakugyan komoly igyekezettel, nagy felelősségtudással keresték a kibontakozás útjait és bizunk abban, hogyha sikerül talán valami megállapodásra jutniok, ez a megállapodás mindenesetre a nemzet érdekében való lesz. Erre garancia egész politikai multjuk, kipróbált hazafiságuk.

És tudjuk azt is, hogy a harcban az egység biztosítja az erőt, a győzelmet. Ha ők valamit elhatároznak, nekünk rendületlenül kell őket támogatnunk, hogy lehetővé tegyük állásfoglalásuk érvényesülését. Az ő vezérletük alatt egységesen megyünk — ha arra kerülne a sor — a küzdelembe és teljes a reményünk, hogy ez a küzdelem a mi igazaink diadalát fogja meghozni!

Apponyi miniszter

nyelvrendeletéről.

Nyilatkozik egy görög kath. pap.

Ellenállásuknak mi az oka?

Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter tudvalevőleg elrendelte, hogy az állami iskolákban a hittant magyar nyelven is kell tanítani. Ez ellen a magyarországi román egyház állást foglalt. A püspöki konzisztorium és majd a püspöki zsinat egyhangulag elhatározta, hogy nem hajtja végre a kultuszminiszter hittantantitási rendeletét és hogy a miniszter esetleges megtorló rendszabályainak a végletekig ellenáll. A zsinat egyidejűleg az összes lelkészeket utasította, hogy a hittant semmi körülmények közt se tanítsák magyarul, mivel különben szigorú fegyelmi büntetés vár rájuk — az egyház részéről.

E miatt most már teljesen kiélezett harc van a román egyház és a magyar állam között.

A kérdés alapos és békés megoldása mind a két fél érdekében kívánatos. Mai politikai nemzeti küzdelemünk egy cseppet sem türi az egyenetlenséget, hanem inkább azt követeli, hogy a magyar haza földén, a magyar törvények védelme alatt, a magyar jogok élvezetében élő minden egyes polgár összefogjon és közös ellenségünk: Ausztria elnyomása ellen egyértelműleg védekezzünk. E szempont szemelőtt tartásával adunk helyet egy gör. kath. pap vélekedésének, mely a román egyház ellenállásának okait boncolgatja.

A közlemény így szól:

Régi közmondás az, hogy: „Nyelvben él a nemzet!” Ha a történe-

lem lapjait vizsgáljuk, kitűnik, hogy minden nemzet az ő nyelvét mivelni igyekszik, korszerű kíván lenni és létjogosultságát fenntartani törekedik.

Mivelt államban a hány nyelvet bir az ember, annyi embert képvisel. És ez így van jól, mert a mely országnak csak egy a nyelve, az magában nem sokat ér.

De térjünk a román egyház állásfoglalásának, vallási nyelvének vitatereire. Vajjon mi az oka, hogy a román egyház a csak most 1909-ben hozott törvénnyel szemben a vallást magyarul is nem kívánja tanítani?

Ezzel úgy állunk, mint hajdanában b. e. Kovács Miklós erdélyi püspök az oláhfalviakkal volt. Midőn a püspök nagy ünnepélyességgel a községbe vonult, azt kérdezte ugyanis híveitől: Mi az oka, hogy az ő tiszteletére nem harangoztak? Erre egyik székely atyafi azt felelte: „Uram, annak ezer és egy oka van. Első az, hogy nincs harangunk”... Elég, elég — felelt a kegyes püspök, és az ügy be volt fejezve.

A román egyház is a miniszteri rendeletre csak ilyen értelemben kellett volna nyilatkozzék. Meg kellett volna mondania őszintén, álszemérem nélkül és leplezetlenül, hogy jelenleg nincs a magyar nyelvet perfect tudó elegendő papja, másfelől kellő fordításban magyar nyelvű vallási könyvvvel sem rendelkezik és ehhez járul még, hogy papjainak sincs tisztességes megélhetést biztosító fizetésük. E nehézségeknek eloszlátása céljából, átmeneti időt kértek volna, legalább négy-öt évet, mely alatt közös jóakarattal — hiányok pótlását elintézhették volna. Erre aztán a miniszter is csak Kovács Miklós püspök szavait használhatná és minden egyenetlenség elkerülhető lenne.

Hazánkban a közigazgatás, igazságszolgáltatás, később a népnevelés terén sok és elismerésre méltó intézkedés történt. Törvények hoztak s a kor igényeihez mérten, a fizetés is emelkedett. De ezzel szemben mit látunk az egyház terén?...

Még 1696-ban a Leopoldi diploma kimondotta a római és görög kath. papság fizetésének szervezését és egyenlő arányu javítását. Megtörtént-e ez? Feleljen a történelem.

Az 1802-ik évben fizetési rendszert hozatott be a lelkészi hivatal fenntartására. Megtörtént-e az a román egyház papjainál? Feleljen a történelem. A jobbagyság még fennállott s a román papságra nem sokkal adtak.

Az 1840-ik évben kimondatott hazánkban a magyar nyelv tudása és az 1848. XX. t.-c.-ben az egyházak állami segélyezése. Végrehajtott-e az? Feleljen a történelem.

Pedig ha széttekintünk, ki az á-

larnak a legerősebb támasza? Ki képez erényre, isteni félelemre, békeesség fenntartására, hazafiúi szeretetre, ha nem az egyház? Ki nével békés polgárokat, harcképes ifjakat? Ki kéri az áldást az Istentől, békét az uralkodók között, ha nem az egyház?...

»Vedd el — mondá Leibnitz — a vallást a nép szívéből és nem látsz többé alattvalót, ki a hazáért s az igazságért vagyonát, életét feláldozná.« Egyedül a vallás az, mely egy legbőlcsebb Isten létét tanítja; egyedül a vallás képes az uralkodók iránt az alattvalókat engedelmisségre, önmaguk és az állam érdekében a rend fentartására és a polgári kötelességek teljesítésére indítani — bármilyen nyelven hirdetéssek is az.

Az a kis román gyerek, kinek se apja, se anyja magyarul nem tud, sőt a községben sem hall magyar szót, vajmi keveset érthet a hittanból, ha neki magyarul is tanítják. Legfennebb mikor az iskolából kijön, elneveti magát, hogy ő a hittanból sem magyarul, sem románul nem tud semmit. Az ilyenekből válik aztán nagykorukra a nemzetközi szociális proletár...

Ha valaki nem szeretetből, de kényszerűségből tanul valamely nyelvet, annak soha nem lesz kedvelője, hanem mindig feledője.

A magyar nyelv tudása a magyar államban — hittanon kívül is — minden honpolgárnak feltétlen szükséges. De ennek megtanulására ama vidékeken, hol eddig a magyar nyelv oly ritka volt, mint a fehér holló — idő kell és alkalom. Még az akasztásra ítélt bűnösnek is engednek bizonyos előkészületi időt. Annál inkább kell egy kulturmissziót teljesítő egyháznak átmeneti időt engedni, amely tulajdonképpen nem egyedül bűnös, hogy a magyar nyelvet eddig megtanulni elmulasztotta...

Elismerem, voltak és vannak elfogult lelkészek, a mint kitént ez akkor is, midőn a magyarul írt nyugtára némelyek nem vették fel az államsegélyt. Ez azonban rövid idő alatt megváltozott. Látták, hogy más-kép a segélyt nem kaphatják meg, rájöttek arra, hogy a pénz még akkor is jó — ha magyar nyugtára veszi fel az ember...

Különben a szászok sem igen szakgatják el a hámrangot a magyar nyelv tanításában azért, amiért a vallást — bevallottan — magyarul is tanítják. De bántódásuk nincs, mert ők politikusabbak voltak a román egyháznál: *fejjel nem mentek neki a falnak*. Hallgatva cselekednek. Nem a törvényhozásban, hanem annak miként való végrehajtásában áll a valódi bölcsesség!

Ha a régebbi időben elmulasztották a román papság hazafias neveltetését; nem gondoltak a papság megélhetésének módzataira és engedték, hogy a pap a pórnép, a nap-számosok között tengesse életét s csak a szakálláról lehessen reá ismerni papi mivoltára, akkor ma alig egy tized év lefolyása alatt nem lehet tőlük azonnal olyan tanítást várni, a minőt ők maguk sem kaptak.

A magyar nyelv megtanulására nem a törvényes kényszer, hanem a hazafias szeretetre méltóság fogja reá vezetni a nemzetiségeket. Nem

a kongrua elvételével való fegyelem, hanem azoknak, kik a vallást magyarárnak is tanítani készek, tisztességes megélhetést biztosító fizetés nyújtása ad bámulatos lökést és előre meg nem határozható eredményt. A hazafias összetartás szempontjából az állam a román papságnak adjon tisztességes fizetést, mentse fel őket az eke szarvától és a kapanyéltól és én biztosítom arról, hogy a magyar nyelv, hazafias érzelem megalapításában a román népnek célját elérje, minthogy a nép valódi, közvetlen vezetője a pap, jegyző és a tanító. A milyen e három faktor működése a faluban, szakasztott olyan maga a nép viselkedése is. Mert írva vagyon, hogy megverem a pásztort és elszéled a nyáj... A papság nélkül róla senki sem határozhat. Még a püspökök sem.

Eddig szól a gör. kath. pap közleménye s talán nem csalódunk, ha sok tekintetben igazat adunk neki...

Udvarhelyvármegye népoktatása augusztus havában.

A kir. tanfelügyelő jelentése.

Tekintetes Közigazgatási Bizottság!

A vármegyei népoktatásügy f. évi aug. havi állapotának főbb mozzanatairól szóló jelentésemet következőkben van szerencsém előterjeszteni.

A m. kir. vallás és közokt. miniszter ur hozzám intézett rendeletében kimondotta, hogy a betai és székelyvársági községi, továbbá a kányádi ref. el. iskolát 1910. évi szept. hó 1-től kezdődőleg állami kezelésbe veszi. Varságon egy tantermet a központban, egyet Forrásközön, egyet Solyomkón állít fel.

A tervbe vett állami óvodaszervezési ügyben Siklód, Nagyalambfalva, Székelyzsombor, Agyagfalva, Fiafalva, Nagysolymos, Homoródszentmárton, Homoródszentpál, Siménfalva, Székelydála, Szentabrahám és Bágy községekből vettem kedvező választ.

Az alsósófalvai állami óvoda szervezésének kimondása és megnyitása iránt illetékes felsőbb helyen előterjesztést tettem.

A székelykereszturi áll. tanítóképző építése kezdetét vette.

A miniszter ur a székelyudvarhelyi kir. törvényszék és állami el. iskola telkének felcseréléséhez hozzá nem járult s kijelenteni méltóztatott, hogy ha a város az átadott telek telekkönyvi biztosításához szükséges iratokat haladéktalanul ki nem adja, az itteni állami el. iskolák megszüntetését teszi megfontolás tárgyává.

Szakminiszter úr Ö nagyméltósága vármegyénk 10 községében kereskedelmi szakiskola létesítését vette tervbe. Ez intézményeknek kereskedelmi ügynökök képzése lesz feladatuk. Ez iskolák szervezésének kérdését gondos tanulmányozás tárgyává teszem s ha evvel készen leszek, tanulmányom eredményét lesz szerencsém előterjeszteni.

A székelyudvarhelyi áll. polg. leányiskola tantestületének 1909—10 tanévi megnyitó konferenciáján magam elnökölttem. Ez alkalommal a nőnevelésre vonatkozó elveimet előadva, megtettem a kezdeményező intézkedéseket annak biztosítására, hogy ezen intézet varró és szabásati, továbbá kereskedelmi, kötő és szövőgépi tanfolyamok szervezésével

az itteri középosztály szociális szolgálatába állítsanak. A mutatkozó előjelek alapján reményem van ahhoz, hogy ezen intézet munkálkodása rövid idő alatt magas szintjára fog emelkedni.

Chalupka Rezső kir. segédtanfelügyelőt kedvezőtlen egészségi állapotára való tekintettel, a folyó óra szabadságoltam.

Lendvay Gabriella székelykereszturi közs. polg. isk. tanítónő ezen állásáról lemondott. Az üresen levő állomás betöltése iránt az intézkedés e hó első felében meg fog történni.

A székelyudvarhelyi áll. polg. leányiskola ideiglenes igazgatásával ezen iskola, rangban legidősebb tanítónőjét Szemlérné Lendvay Mária-t bízam meg.

Nagy Elek árvátfalvai közs. el. isk. tanító e hó 1-től nyugdíjaztatott. Az üres állás mielőbbi betöltése érdekében a szükséges intézkedést meg tettem.

Rácz Róza székelydályai áll. el. isk. tanítónő a nagybucskai, Mező Erzsébet olaszteleki áll. el. isk. tanítónő a hajduhadházi áll. el. iskolához helyeztetett át.

Előbbinek a helyére Borsos Irma, utóbbiéra Zalányi Anna okl. tanítónő neveztetett ki.

Hivatalom munkásságát a lefolyt hó alatt az áll. óvodák szervezése, az áll. el. isk. tanítók fűtési átalányának megállapítása, a hátralekös iskolai számadások rendezése, tantervek és órarendek felülvizsgálása stb. vette igénybe.

Kiváló tisztelettel.

Székelyudvarhely, 1909. szept. 7-én.

Rhédei János

hivatalvezető kir. s. tanfelügyelő.

HIREK.

ŐSZSZEL...

Irta: Demeter Dénes.

Lehullt a nyár minden disze,
Lehullt a lomb a fáról;
Ne áldomj már fájó lelkem
Többé a boldogságról.
Elvitte a darumadár,
Vissza többé nem hozza,
Reményim szép virágai
Lehullanak mind sorba.

Végig megyek az erdőben,
Néma, mint a sir éje;
A mit hallok: szélről üzött
Sárga levél zenéje.
Üres fészek az ágak közt,
Lakói ki tudja hol?
Régi kedvem szárnyas serge
Messzi, távol valahol.

Sokszor láttam a pusztulást,
Minden évnek volt ősze,
De szívemnek hervadáshoz
Soha nem volt még köze.
Most e gyászos hervadásban
Éltem hü mását látom,
Borulj kiégett szívemre
Titokzatos szép álom!

Falevelek hullásával,
Siró szellő dalában
Altass el oh édes álom,
Megnyugszom a halálban...
... S ha majd eljön a kikelet
Égi fényű hajnala,
Felébreszt a mély álomból
Örök élet sugara...

— **Erzsébet királyné.** Pénteken 11 éve múlt, hogy Erzsébet királyné egy elvetemült örvöngőnek, az anarchista Lucheninek áldozata lett. 1898. szeptember 10-ike örökre szomorú, sötét és fájdalmas napja marad a magyar nemzetnek. E napon gyászba borult a jó magyar nép s a legigazibb könyeit hullatta szeretett királynéjának halála felett. Siratjuk maiglan is Öt, a töviskoronás mártírasszonyt, ki velünk érzett és a kii lelkünk mélyéből szeretni tudtunk. Legyen áldott emlékezete s a mi mélységes szeretetünk szolgáljon intő példaul a jelen válságos pillanatban — velünk együtt árván hagyott uralkodónknak. Szolgáljon felvilágosításul, világító fáklyaként az ősz fejedelemnek, hogy a magyar nemzet alkotmánya nem tökéletes alkotmány, szabadsága és függetlensége csak elméleti szabadság és elméleti függetlenség. Forduljon népe felé. Adja meg lehetőségét a nemzet vágyainak teljesedésére, hogy az a magyar nemzet, mely még haló porában is ennyire rajongva szereti felséges jötevő királynéját, Ö róla se feledkezzék meg, Ötet is örökké áldhassa. — Mert a nemzetek élete örökös, míg az uralkodók nagyon is véges természetű...

— **Függetlenségi pártszervezés.** Nem nálunk kérem! Ne tessék félre-érteni... Itt ilyesmire nincs szükség, — úgy látszik — mert ha volna, akkor képviselőink egyike-másika megindulna és a mai mozgalmas életre való tekintetből is számba vennék a hiveket. Háromszék megyében és Marosvásárhelyen mozognak a székelyek, ahol állást foglalnak az önálló bank mellett is. Nálunk csendesség van. Talán csak nem várnak újabb darabont beiktatást!?

— **Nagyidők tanuja.** Bencédi Zsigmond 1848—49-es honvédtizedes, életének 86-ik, második házassága 38-ik évében folyó hó 8-án reggel 7 órakor, hosszas szenvedés után elhalt Bikafalván. Temetése tegnapelőtt d. u. 2 órakor a református egyház szertartása szerint, bajtársai, valamint a község és vidék nagyszámu közönségének részvétele mellett történt meg.

— **Polgári iskolánk fejlesztése.** Igen derék dologról tett említést vármegyénk kir. tanfelügyelője az e havi közigazgatási bizottsági ülésen. Ez a székelyudvarhelyi áll. polgári leányiskolával kapcsolatosan: varró és szabászati, továbbá kereskedelmi, kötő- és szövőgépi tanfolyamok szervezése. Szívesen köszöntjük Rhédei János hivatalvezetőkir. s. tanfelügyelőt az igen helyes, messzeleható hasznos eszme kezdeményezéseért. Nagy szüksége van közönségünknek e tanfolyamokra, sőt részünkről a háztartási munkákat gyakorlati tanfolyamát sem tartanók feleslegesnek. Nem csupán szaladgáló, munkakerülő, affektáló, másokat lenéző, „fenn az ernyő nincsen kas“-os hölgyekre van szüksége, vagyis jobban mondva — ilyenekre egyáltalán nincs szüksége a társadalomnak a mai nehéz megélhetési viszonyok között. Meg kezdett nagyon fordulni a kocka. Ma már a házi asszony nem lehet csak öltözködni, parázni való, kevés értékű fogyasztó urhölgy. Hanem szükség szerint, — az adott viszonyokkal bátran, erőtel-

jesen megküzdni tudó feleség kell legyen — bárminő jó sorsba jusson, mert különben dologkerülő, pazarló, állandóan csak fogyasztó életmód mellett, a tönkrejutás, nélkülözés, nyomor váltja fel igen rövidesen nagylábon járó sorsát. Az életre, a szigorú állapotra kell tehát elkészülnie már az iskolában mindenkinek, de különösen a mai nőknek, kire oly igen fontos életfeladatok várnak. S miután e kérdés megoldásához közelit városunk társadalmában a kir. tanfelügyelő kezdeményező lépése, nemcsak helyesléjük a megkezdett új irány kitűzését, hanem üdvözlőjük és az illetékes felsőbb körök jóindulatu támogatásába is ajánljuk annak mielőbbi megvalósítását. Ezt annál inkább hangsúlyozzuk, mivel maga a közgazgatási bizottság plénuma is örömmel, éljenzéssel és egyértelmű helyesléssel fogadta az eszmét.

— **Kinevezés.** Az igazságügyminiszter Dósa Aladár szászrégeni járásbírói irodatisztet a székelyudvarhelyi törvényszékhez telekönyvvizetőnek nevezte ki.

— **Erdély műemlékei** címen a gyulafehérvári „Közművelődés” lap társunk ismerteti az erdélyi rész közsegeiben levő műemlékeket. E szerint vármegyék területén Bordos községben műemléket képez az unitárius fatemplomban egy XIV. századbéli harang, valamint Szentdemeter községben a csücsives templom és régi kastély, valamint Magyarzsákodon az unitárius templom harangja 1500-ból és a vár nyomai, végül székelyvéczkén a templom 1790—92-ből. Az összeírást esperes kerületek szerint hozza a nevezett lap s így a vármegyénk területén levő többi műemlékekről folytatódólagosan emlékezik meg.

— **Nagy alezredes halálos bal-esetéről** a „Székely-Udvarhely” mult számában már megemlékeztünk. Azóta többi lap társaink is foglalkoznak a szomorú esettel. Így a „Kisküklő” csütörtöki száma ezeket írja: „A székelyudvarhelyi 82. sz. gyalogezred hadgyakorlatán mult pénteken Nagy Rezső alezredes éppen akkor esett le a lóról, amikor egy üteg ágyu vágatott el mellette. Az alezredes a robogó ágyuk kerekai alá került, amelyek agyongázolták. A 82. számú gyalogezred 3. zászlóalj aug. 31-én indult el Marosvásárhelyről, hogy Ekemezőn találkozzék a 22. gyalogdandár több csapatával. A gyakorlaton a 82. gyalogezred 3. zászlóalj, a 28. vadász zászlóalj és egy üteg tüzéség vett részt, akiket Nagy Rezső alezredes vezetett. Az intézkedések megtétele után a parancsnok alezredes elrendelte, hogy az ezred gyors vágatásban szállja meg az Ekemezővel szemben levő magaslatot és tüzeljen a közelben levő ellenségre. Az alezredes éppen azon a helyen foglalt állást, ahol a tüzéség elvágatott. Az egyik ágyu horzsolta az alezredes lovát és magával ragadta az alezredest, aki a fejével az ágyucsővére esett, majd onnan az ágyu alá került és koponyatörést szenvedett, azonkívül eltörte az állát is. A szerencsétlenül járt alez-

redest eszméletlen állapotban szedték föl a földről és Jung Géza zászlóalj-örvös segédkezése mellett azonnal Medgyesre vitték a kórházba. Eszméletét többé vissza sem nyerte és másnap délután meghalt. Nagy Rezső alezredes a 82. gyalogezredben kezdte meg pályáját, mint tiszt-helyettes és állandóan ennek az ezrednek a szolgálatában állott. Ez év májusában nevezte ki a király alezredessé. Székelyudvarhelyen, ahol az ezred állomásozik, kiváló magyar érzelmei miatt általánosan tisztelték, a legénység pedig, mint igazságos parancsnokot és bátor katonát nagyon szerette. Vasárnap temették el Medgyesen katonai pompával. A temetésen Gaudernak nagyszabedeni hadtestparancsnok és a 12. számú nagyszabedeni hadtest számos tisztje vett részt. A baleset miatt a 12. számú nagyszabedeni hadtest gyakorlatait csak jövő hétfőn folytatja.

— **Tanítóválasztás.** A kénosi közsegi iskolánál nyugdíjazás folytán üresedésbe jött tanítói állásra e hó 5-én Rhédei János hivatalvezető kir. s. tanfelügyelő elnökleite alatt tartott választó ülésen egyhangulag Kendi István haranglábi tanító választott meg. Az új tanító eddigi működésével szép reményekre jogosítja fel a kénosiakat.

— **Első székely házi-ipari országos szövetkezet.** Kathonay Béla, az első székely házi-ipari országos szövetkezet ügyvezető-igazgatója, jelenleg Tordán folytatja a szervezés munkálatait. Ujabbban a szervező bizottság tagjává lett: Gróf Bethlen Bálint, Tordaanyosvármegye főispánja, aki szintén az üdvös mozgalom hathatós támogatói közé számítható; ígéretet tévén, hogy a kormánynál mindenben pártolója lesz a hazafias ügynek. Nem különben Gróf Teleki Mihály és özv. báró Zeyk Józsefné is a szervező bizottságba beléptek. A szervezés munkája pár hét alatt befejezést nyer és akkor kezdetét veszi a nagy feladatokra hivatott működés. — Itt említjük meg, hogy Józsa Sándor vezértanító közbejöttével, a ditrói Ipartestület két és az Ifjúsági Egyesület öt üzletrésszel jelentkezett a tagok sorába — lapunk szerkesztőségéhez. Az ipartestület elnöke ifj. Császár István, az ifjúsági egyesület elnöke Bedő József és titkára ifj. Józsa Sándor.

— **Elhalt plebános.** Péterffy József szentléleki nyug. plebános, alesperes, szent Ferenc rendjének konfrátere folyó hó 6-án este 10 órakor kinos, de példás türelemmel viselt szenvedés s a szentségek többszöri ájtatos felvétele után, életének 71-ik, papságának 46-ik évében az Urban csendesen elhunyt Szentléleken. Temetése az udvarhelyi esperes-kerületi papság, valamint hiveinek nagy részvéte mellett, 9-én d. e. 9 órakor, az engesztelő szent mise-áldozat bemutatása után történt meg.

— **Beiratkozás a tanonciskolába.** Az iparos és kereskedő tanonciskolába a beiratkozások f. hó 12—13-án, vasárnap, hétfőn és kedden lesznek. És pedig vasárnap délelőtt 8—12 ig, délután 2—6-ig, hétfőn és kedden délután 4—6-ig. Az iskoláztatás kötelezettsége a próbaéves tanoncokra

is kiterjed. Azok a tanoncok, a kik a tanonciskola 3-ik osztályát sikerrel végezték, a közismereti órák alól felmentetnek, de a rajzra kötelesek beiratkozni. Az igazgatóságtól.

— **Uj ügyvéd.** A marosvásárhelyi ügyvédi kamara Dr. Jakab Zoltán ügyvédet Oklánd székhellyel a kamarául vezetett ügyvédek névjegyzékébe felvette.

— **Megvadult bika.** Zsigmondtelepen e hó 9-én reggel 8 óra tájban egy megvadult bika Boros János vállalkozót megtámadta, neki rohant és háromszor a levegőbe dobta. Boros e miatt a jobb oldalán, a derék tájban súlyos zúzódásokat szenvedett. A szerencsétlen embernek felesége és hat kiskorú gyermeke van, akik mind az ő keresetéből élnek s akikről most már a munkásbiztosító pénztár fog gondoskodni, míg kenyérkeresőjük felgyógyul. Az esetről az a legérdekesebb, hogy a bika sajátja és így felelősségre senki sem vonható — a baleset miatt.

— **Országos kirakó vásárok.** Székelykeresztúron tegnap volt, ma pedig Nagyidán van a vásár, 13-án Vajdaháza, 14-én Nagyszében, Zentelk, 15-én Kacza, 16-án Görgényszentimre, Szilágycseh, Szilágynagyfal, Ugra, 17-én Hosszúfal, Markod, Óraljaboldcgalva, 18-án Lupsa, 20-án Brúlya, Csernátfalu, Egerhát, Oláhlapos.

— **Falusi gazdasszony.** Falun levő kisebb urasági háztartáshoz falusi gazdasszony kerestetik, a ki jól főz, süt, vasal, rendet és tisztaságot szeret, sertést és majorságot gondoz. Csakis egyszerű, szerény asszony kerestetik, a ki szorgalmas, figyelmes és minden munkához ért. Fizetés megegyezés szerint. Cim a zárt levélre: Fehéregyházi malom intézőség Fehéregyházán, Segesvár mellett.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylettől.

236—1909. sz.

Meghívó.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület folyó hó 14-ik napján d. e. 10 órakor a vármegyei ház kistermében választmányi ülést tart, melyre a választmány tagjai tisztelettel meghívotnak.

Tárgysorozat:

1. A székelyföldi kirendeltség által ez év őszén rendezendő állatdíjazások ügye.
 2. Folyó ügyek.
 3. Esetleges indítványok.
- Székelyudvarhely, 1909 szept. 6.
Az elnökség.

197—1909. szám.

Hirdetmény.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület folyó évi szeptember hó 26-án Parajdon, október 3-án Székelyudvarhelyt díjazással egybekötött tenyészállatkiállítást rendez, mely kiállításokon magyar erdélyi fajta borjastehenek, 3 és 2 éves tenyészűszők, Székelyudvarhelyt még sárga és fehér orpington, fehér erdélyi kopasznyaku tyúk félék, emdeni libák, pekingi kacsák állíthatók ki.

Kiállítási díjak:

I. Székelyudvarhelyt. Borjas tehenekre 100, 70, 60, 40, 30 K. Három éves üszökre 50, 30, 20 K. Két éves üszökre 50, 30, 20 K.

II. Parajdon: Borjas tehenekre 50, 30, 20 K. Három éves üszökre 30, 20 K. Két éves üszökre 30, 20 K.

Baromfi díjak tyukfélékre 5, 5, 4, 4, 3, 3, 2, 2, 2 K., emdeni libákra 6, 5, 5, 4, 4, 3, 2 K., pekingi kacsákra 5, 4, 3, 2, 2 K.

Ha valamely baromfi fajtaból megfelelő állatok nem volnának kiállítva, a csoportnak szánt díjak más csoportnak adhatók ki.

Pénzdíjakon kívül az összes állatoknak kiállítási oklevelek is adhatók.

Csak magyar erdélyi fajta szarvasmarák díjaztatnak, melyekről közsegi előjárósági bizonyítvánnyal igazolandó, hogy fél év óta a kiállító tulajdonában vannak.

A már előző kiállításokon pénzdíjat nyert tehenek csak oklevéllel tüntethetők ki.

A díjat nyert állatok fülgyűrűvel láttatnak el, s addig, míg legalább egy ivadékot nem adnak, csak udvarhelyvármegyei tenyésztőknek adhatók el.

A baromfi kiállításán csak az első székely baromfitenyésztő egyesület azon tagjai állíthatnak ki az egyesület ketreceiben, akik egyesületi tartozásaikat a kiállítás befizették. A kiállításán eladott baromfiak árából 15 százalék a baromfitenyésztők országos egyesülete és az első székely baromfi tenyésztő egyesület javára vonatik.

Jelentkezni a kiállítás előtt az egyesületi titkárnál, a kiállítás alkalmával a bíráló bizottságok elnökei-nél lehet.

Székelyudvarhelyt, 1909. aug. 15.

Az elnökség.

Értesítés.

Van szerencsénk a gazdaközön-ség szíves tudomására hozni, hogy takarmánynak vetni való őszi borsó és Szent János-rozs szövetkezetünk-nél bármely napon jutányos árban kapható.

Zabot, tisztabuzát s egyéb terményeket feltétlen mennyiségben veszünk és eladunk.

Teljes tisztelettel,

Székely gazdák szövetkezte.

Grammofon és ki-tűnő lemezek

gyári árban kaphatók Betegh Pál könyv- és papirkereskedésében.

Sz: 1523—909 kmb.

Alkalmazás.

A székelyudvarhelyi kerületi munkásbizosító pénztár egy pénztári állásra pályázatot hirdet.

A állás ideiglenes jellegű és csak az O. M. B. jóváhagyása után lesz véglegesen betöltve. A pályázótól megkívánatik a kettős könyvviteli szakismeret.

A pályázat a pénztárnál folyó hó 28-ig beadandó.

Kinevezés esetén az állás azonnal elfoglalandó.

Székelyudvarhelyt, 1909. szeptember hó 10.

Az igazgatóság.

Ügyes leányt ki a szá-molásban gyakorlott, kasszához azonnal alkalmazok. Vidékről is lehet. Cim a kiadó hivatalban.

Tanulónak ügyes fiút fizetéssel azonnal felvesz **Betegh Pál** könyv-nyomtató-intézetében Székelyudvarhelyt.

Ne télovázzék, ha fáj a feje,
hanem használjon azonnal

Beretvás-pastillát,

amely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — Orvosok által ajánlva. **Ara 1-20.** Kapható minden gyógyszerésznél. — Készíti: **Beretvás Tamás** Kispesten. — szállítás.

MAGYAR ÁSVÁNYVIZ

forgalmi és kiviteli részvénytársaság Budapest, V.
Báthory-utca 5. szám.

Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorhaj ellen —
Borszéki Fokut az ásványvizek királya kőszvény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen —
Bodoki Matild, alkális savanyúvíz —Beross, vesebaj ellen —
Borhegyi hugyhajtó —
Boholti, üdítő víz —
Előpataki, sárgaság ellen —
Felsőrákosi Mária, légcsőhurut ellen —
Hargitaligeti, üdítő ital —Horgász, étvágygerjesztő —
Kászonfokut-Salutaris jód és lithium tartalmu
Répáti, égvényes ásványvíz —
Székely-Szelters, idült gyomorhajok ellen —
Sztójkai, cukorbetegség ellen —

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel.

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvízei pótolhatók.

Magyar feltalálók olvassák el szabadalmi hivatal elnökének levelét, melyet a Magyar Tudományos Akadémiához intézett a magyar feltalálók érdekében. Kiváncra e levél szövegét díjtalanul megküldi Molnár Ödön mérnöki irodája Budapest, VII. Erzsébet körút 30. Telefon szám 119—00

Markó István

uri-divat szabómeester Székelyudvarhelyt, Deák-tér (Gábonapiac), a kir. pénzügyigazgatóság mellett, ajánlja legnagyobb választéku hazai és külföldi szövegekből berendezett raktárát, illetve minta-kollekcióját a n. é. közönség figyelmébe. — Mérték után készít divatos, a legkényesebb igényeknek megfelelő uri öltönyöket

jótállás mellett, részletfizetésre is.

Amortizációs tisztviselői kölcson

ügyekben

dijmentes felvilágosítást nyújt az „O. m. I. ált. tisztviselő-egylet kolozsvári képviselősége”.

KOLOZSVÁR

Ferenc József-ut 7. szám a.

Válaszbélyeg csatolandó.

MIERT

nem előfizetője Ön is

AZ ÜZLET

című szaklapnak? Mert nem ismeri, mert nem tudja, hogy ez a legjobb magyar kereskedelmi szaklap. Két korona csak egy negyedévre e lapnak előfizetési díja.

Aki e csekély összeget „AZ ÜZLET”-re részánja, az jó üzletet csinált. Mutatványszámot ingyen küld a kiadó-hivatal Budapest, V., Sas-ut. 12. sz.

Üzletembe üzletvezetőt

keresek 26—30 évesig jó bizonyítvánnyal október elsejére. Ajánlatok — Szenkovits Lajos dohánynagy és fűszer vegyes kereskedése Erzsébetváros — címre küldendők.

Tiszta búzát

26 K-ért bármely időszakban, Vasár és ünnepnapokon is a d. e. órákban 3—100 métermázsáig megveszek. Fábán József gőzfűrészt és malom tulajdonos.

Felvágott bükkfa

bárkájával 10 koronáért bármikor megrendelhető azonnali szállításra Fábán József gőzfűrészt telepén.

BORI!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Udvarhelyvármegye Székelyudvarhelyi járás főszolgabírája.

Szám: 1748—909. szb.

Pályázati hirdetmény.

A szentegyházassalvi jegyzői körben évi 1000 korona javadalmazással rendszeresített

segédjegyzői állásra

pályázatot hirdetek.

A kik ezen állást elnyerni ohajtják, az 1900. évi XX. t. c. 3 §-ában előírtképesítést igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket folyó évi szeptember 25-ig beadhatják.

Székelyudvarhelyt, 1900. szeptember hó 10-én.

Dr Demeter Lőrinc főszolgabíró.

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhelymegye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenként 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len

legjobb magyar gyártmányú díszleveledpapirok. Ezekon kívül közönséges és finom, színes és virágos leveledpapirok és borítékok, levél-kártyák, gyász- Képes levelezőlapok 20-féle helybeli felvétel. levélpapirosok stb. Nagy választék tájképes, virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és író-

PAPIROSOK

vonalzott és sima leveledpapirok, vonalzott és rovatos papirok, rajzpapirok, írógéppapirok, csomagoló és selyempapirok, másolópapirok, itató-papirok, szűrőpapirok, torta- és befőzőpapirok, könyvkötő-papirok és papirkülönlegességek. Kártyapapirok.

Lemezpapirok minden sulyban. hangjegypapirok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, rajzminták, szépirási és rondírási minták. Olcsó legyező-faldiszkek, klotetpapirok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák Dohány-ésszivartárcák bőrből és fémből. Bőrtárcák, pénzes-erszények, okmány és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31 (saját ház)

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélírótollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárak, díszitollszárak. Írónók, fekete, színes és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, iron-hegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajelző kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hangoló-sipok és o. rinák. Monogrammok fehérnemű és leveledpapirjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

Állandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok.

u. m. községi, körjegyzői, szolgabírói, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjúsági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes „Magyar Könyvtár”. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beiró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztártömbök (Block), dárca és szelvénykönyvek.

Körzök,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itató-deszkák, olaj-szfesték minden színben. Ecetek, Irodai és zsebtintatartók, díszitintatartók, tollállványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyegszegek, kapesok stb.

Postatakarékpénztári chekk-clearing számla 10,489

Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetéből Székelyudvarhelyt. 1909.